

СЕКЦІЯ 1. ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ; ПСИХОЛОГІЯ ОСОБИСТОСТІ

УДК [159.9.072+159.92]:070-051
DOI <https://doi.org/10.32999/ksu2312-3206/2020-3-1>

МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОФЕСІЙНО ВАЖЛИВИХ ЯКОСТЕЙ ЖУРНАЛІСТА

Бахвалова Аліна Валентинівна,
аспірант кафедри загальної психології
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

alina335@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0002-2828-2981>

Вступ. У сучасному глобалізованому та інформатизованому суспільстві саме журналісти впливають на формування думок та точок зору більшості людей. Із цієї причини дослідження особистісних якостей журналістів виходить на перший план та стає особливо актуальним. Постає питання, як саме індивідуально-психологічні властивості впливають на виконання професійної діяльності та які особистісні якості необхідні журналісту для роботи. Нині закордонні дослідники концентруються переважно на дослідженні стресостійкості та ментального здоров'я журналістів, а вітчизняні – на феноменах, що пов'язані із психологічними рисами журналістів, у тому числі на професійно важливих якостях. Розглядаючи будь-яку професійну діяльність крізь призму психології, дослідники в будь-якому разі торкаються проблеми професійної Я-концепції, центральним елементом якої є професійна самооцінка. Зокрема, у структурі останньої можна виділили кілька аспектів, одним з яких є особистісний. Саме він відповідає на питання, які професійно важливі якості необхідні журналісту. Для дослідження цього аспекту професійної самооцінки ми пропонуємо власну методику, яка включає 26 якостей та має форму семантичного диференціала.

Мета: описати процедуру психометричної оцінки цієї методики (її валідацію, встановлення надійності та виділення шкал).

Методи. Для досягнення поставленої мети була використана низка статистичних методів. По-перше, це обрахування коефіцієнтів внутрішньої узгодженості (альфа Кронбаха) та ретестової надійності (Спірмена-Брауна). По-друге, t-критерій Стьюдента для незалежних вибірок. По-третє, метод факторного аналізу для виокремлення шкал.

Результати. Надійність та валідність методики дослідження професійно важливих якостей журналіста були статистично підтверджені на вибірці, яка складалася з двох груп (журналісти та не журналісти – студенти та представники інших професій). Також у методиці були виділені такі шкали: емоційної стабільності, когнітивних та практико орієнтованих якостей. Цю методику рекомендовано використовувати в парі з іншими інструментами для виявлення цілісної картини професійної самооцінки.

Висновки. Вищезгадана методика дослідження професійно важливих якостей журналістів є валідною та надійною, а отже, приданою для наукових досліджень професійної самооцінки або ПВЯ журналістів.

Ключові слова: професійна самооцінка, особистісний аспект самооцінки, психометрична оцінка, особистісні якості, журналістика.

THE TECHNIQUE OF JOURNALISTS' PROFESSIONALLY IMPORTANT QUALITIES RESEARCHING

Bakhvalova Alina Valentynivna,
Postgraduate Student at the Department of General Psychology
Taras Shevchenko National University of Kyiv

alina335@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0002-2828-2981>

In today's globalized and information society journalists influence on the public opinion and views of most people. For this reason, the study of journalists' personal qualities comes to the foreground and becomes especially relevant. The main question is how individual-psychological traits affect the performance of professional activities and what personal qualities are necessary for journalists' work. Today, foreign researchers focus mainly on the study of stress resistance and mental health of journalists, and domestic focus on the phenomena associated with the psychological traits of journalists, including professionally important

qualities. Considering any professional activity through the prism of psychology, researchers usually touch upon the issue of professional self-concept, the central element of which is professional self-esteem. In particular, the structure of the latter consists of several aspects one of which is personal. This personal aspect shows what professionally important qualities a journalist needs. For studying this aspect of professional self-esteem, we offer own technique or semantic differential, which includes 26 qualities.

Purpose: to describe the procedure of psychometric evaluation of this technique (its validation, establishment of reliability and assignment of scales).

Methods. Several statistical methods were used to achieve this goal. The first is the calculation of the internal consistency's coefficient (Cronbach's alpha) and retest reliability's coefficient (Spearman-Brown). Second, Student's t-test for independent samples. Third, the method of factor analysis for assignment of scales.

Results. The technique for journalist's professionally important qualities researching was statistically confirmed with high reliability and validity in a sample consisting of two groups (journalists and non-journalists – students and representatives of other professions). The following scales were also identified in our technique: emotional stability, cognitive and practice-oriented qualities. This technique is recommended to be used in conjunction with other tools to identify a holistic picture of professional self-esteem.

Conclusions. The above-mentioned technique of researching journalists' professionally important qualities is valid and reliable, so it can be used in research of journalists' professional self-esteem or professionally important qualities.

Key words: *professional self-esteem, professional self-appraisal, personal aspect of self-esteem, psychometric evaluation, personal qualities, journalism.*

Вступ

Дослідження професійної діяльності є одним з найбільш затребуваних, оскільки запити на них надходять із практичної сфери, а результати дають змогу вирішити реальні проблеми. У контексті дослідження професійної діяльності просто неможливо оминати феномен професійної Я-концепції та її центральний елемент – професійну самооцінку. Нині досліджено особливості професійної самооцінки представників багатьох професій (педагогів, держслужбовців, суддів тощо), проте журналісти в цей список поки що не ввійшли. Тим не менш представники саме цієї професії справляють значний вплив на сучасне суспільство, яке без перебільшення можна назвати інформаційним, оскільки в ньому відбувається постійний обмін інформацією. При цьому працездатність та успішність самих журналістів залежать не лише від їхніх професійних знань, умінь та навичок, але і від професійно важливих якостей (ПВЯ), цінностей та установок. Саме тому дослідження останніх є нині актуальним, з огляду на те, що ґрунтовних праць із цієї теми вкрай мало, а вплив «четвертої влади» на погляди людей дедалі зростає.

1. Теоретичне обґрунтування проблеми

Якщо звернутися до останніх робіт, присвячених дослідженню психологічної сторони журналістської діяльності, то нині популярними для дослідження є такі теми: психологічні травми, посттравматичний стресовий розлад/ПТСР та стресостійкість журналістів (Монтейро та ін., 2015); які копінг-стратегії використовують журналісти, щоб боротися із стресом (Сілі, 2019) тощо. Проте в цих працях акцент зміщений на дослідження стресостійкості журналіс-

тів (а також нейротизму та непродуктивних копінг-стратегій), а не на ПВЯ загалом. Разом із тим Л. Ванг разом зі співавторами встановили, що рівень освіченості журналіста має зворотний зв'язок із психологічною стійкістю та тривожністю, причому професіонали з кращою освітою обирають гірші (деструктивніші) копінг-стратегії (Ванг та ін., 2019). Отже, як бачимо, за кордоном переважають дослідження можливих негативних наслідків журналістської діяльності, а ПВЯ знаходяться на другому плані.

У вітчизняних публікаціях акцент зміщений на особистість самого журналіста, а також на її психологічний імунітет, тобто успішну адаптацію та самореалізацію у житті (Гандзілевська та Штурхецький, 2019), соціально-інформаційну компетентність (Альсадун, 2019), моральні та людські якості (Винник-Остапишин, 2016), громадянську позицію та відповідальність (Романенко, 2019), рефлексивність (Хромченкова, 2020) тощо. Очевидно, що всі ці феномени пов'язані з тими чи іншими ПВЯ та особистими якостями, серед яких: «критичне мислення (усвідомленість, самостійність, рефлексивність (самоаналіз), цілеспрямованість, обґрунтованість, контрольованість, самоорганізованість)» (Хромченкова, 2020: 94); «уміння встановлювати контакти з людьми <...> стриманість, чесність і добросовісність, увічливість, доброзичливість, принциповість, людяність» (Ананьєв, 2005: 5); «прагнення до постійного саморозвитку, відмінне володіння усною і письмовою мовами, спостережливість, розвинене аналітичне й образне мислення, висока емоційна стійкість і життєстійкість» (Панасенко, 2019: 177).

Незважаючи на все їх різноманіття, ці риси можуть бути об'єднані у струк-

турні елементи. Наприклад, у дослідженні А. М. Ананьєва були виділені такі групи ПВЯ: комунікативні, інтелектуальні, вольові, емоційні, психомоторні (Ананьєв, 2005). Проте в останніх публікаціях тема ПВЯ журналістів розглядається не безпосередньо, а переважно в контексті інших проблем та суто теоретичних оглядів.

Тим не менш, спроби виокремлення вузькоспеціалізованих ПВЯ та створення спеціальних методик для їх оцінки нині використовуються в найрізноманітніших професіях (Псядло, Мартыненко, 2017). Саме тому ми також звернулися до теми ПВЯ журналістів, при цьому розглядаючи її в контексті проблеми професійної самооцінки. Із вузькоспеціалізованого психодіагностичного інструментарію, розрахованого на журналістів, нині є хіба що методика Л. А. Закірзянової, направленої на вивчення професіоналізму та внутрішніх обмежень, що можуть завадити виконанню професійних обов'язків журналістів (Закірзянова, 2013).

Новизна нашого дослідження полягає в тому, що ми розглядаємо не просто ПВЯ, а ПВЯ як складник особистісного аспекту професійної самооцінки. Часто у дослідженнях вчених професійна самооцінка виступає частиною професійної Я-концепції, тому редукується до єдиного, інтегрального показника. Враховуючи структуру, запропоновану А. О. Реаном, ми розглядаємо професійну самооцінку як сукупність аспектів: особистісного, операційно-діяльнісного, самооцінки результату та самооцінки потенціалу (Реан, 2014).

З огляду на цю структуру, ми пропонуємо спеціальну методику, яка допоможе дослідити особистісний аспект професійної самооцінки журналіста через процес самооцінювання журналістом власних ПВЯ. Для цього ми створили семантичний диференціал, що включає 26 якостей, кожна з яких треба оцінити від 1 (мінімальний прояв) до 5 (максимальний), залежно від її вираженості в респондента. Процес відбору ПВЯ та його наукове обґрунтування вже здійснені в іншій статті, тому не будемо зупинятися на цьому детально (Бахвалова, 2019). Зазначимо лише, що ПВЯ для методики були обрані із професіограм журналіста, після чого була проведена їх експертна оцінка, яка підтвердила доцільність вибору та посприяла виокремленню двох груп: абсолютних та відносних ПВЯ. Мета цієї статті полягає в описі відповідних процедур психометричної оцінки методики дослідження професійно важливих якостей журналіста. Тому нам необхідно виконати такі завдання: опис валідації методики,

встановлення її внутрішньої та ретестової надійності, а також нормативних показників.

2. Методологія та методи

Валідація цієї методики та встановлення її надійності відбувалися після її тестування, до якого на добровільній основі було залучено 103 особи: 20 чоловіків та 82 жінки (а також 1 особа з небінарною гендерною ідентичністю) віком від 17 до 52 років. Серед них можна виділити 2 групи: 1) журналісти з досвідом у журналістиці від 5 до 28 років, загалом 50 осіб; 2) студенти-журналісти без досвіду роботи (а також ті, в кого досвід роботи на перевищує 5 років) і представники інших професій (переважно, психологи), загалом 53 особи.

Розпочнемо з того, що психометричній оцінці методики дослідження професійно важливих якостей журналіста передувала експертна оцінка зазначеної методики (Бахвалова, 2019). Коефіцієнт узгодженості думок експертів сягнув показника 0,93, що говорить про досить високу однаковість думок експертів. Для встановлення внутрішньої узгодженості методики був обрахований коефіцієнт альфа Кронбаха, який сягнув 0,93, що говорить про високу надійність. Встановлення ретестової надійності потребувало повторного тестування через місяць. Результат обраховувався за допомогою коефіцієнта Спірмена-Брауна, який сягнув 0,95. Таким чином, статистично було встановлено, що надійність цієї методики є високою.

Тепер перейдемо до валідності. Аналізуючи результати, перш за все, варто зазначити, що в досліджуваних не виникло запитань та сумнівів стосовно змісту методики; крім того, зворотний зв'язок допоміг встановити, що респонденти-журналісти стали замислюватися не тільки над своїми власними професійно важливими якостями, але й рефлексувати стосовно образу Я-ідеального професіонала. Таким чином, можна говорити про очевидну валідність цієї методики. З огляду на вузьку спеціалізацію цього психодіагностичного інструментарію та практично повну відсутність аналогічних йому тестів, призначених для вибраної категорії досліджуваних, ми вирішили не використовувати конкурентну валідність. Натомість ми звернулися до конструктивної валідності (Бурлачук, 2006), тобто порівняння результатів двох різних груп досліджуваних: професійних журналістів (із досвідом роботи від 5 років) та нежурналістів (студентів та представників інших професій, переважно психологів). В.П. Серкін зазначив: «Перевірка на валідність може бути проведена шляхом апробації бланку на групах досліджуваних, що чітко відрізняються» (Серкін, 2007: 14).

Таблиця 1

t-критерій Стьюдента для незалежних вибірок

ПВЯ (курсивом позначені абсолютні або ключові для журналістів ПВЯ)	p-рівень	Ср. знч. для журналістів (N=50)	Ср. знч. для нежурналістів (N=53)
<i>Оперативність</i>	0,000	4,48	3,59
<i>Вміння працювати з джерелами</i>	0,000	4,52	3,84
<i>Філологічні здібності</i>	0,024	4,26	3,78
Стресостійкість	0,000	4,39	3,55
Критичне мислення	0,033	4,35	3,93
<i>Об'єктивність</i>	0,017	4,32	3,87
<i>Комунікативна компетентність</i>	0,048	4,52	4,13
<i>Спостережливість</i>	0,014	4,39	3,96
Хороша пам'ять	0,026	4,06	3,6
Емоційна стійкість	0,545	3,65	3,5
Самоконтроль	0,408	3,74	3,93
Наполегливість	0,011	4,42	3,96
Розвинута увага	0,349	3,94	3,74
Аналітичне мислення	0,336	4,1	3,9
<i>Ерудованість</i>	0,042	4,32	3,88
Вихованість	0,402	4,48	4,33
<i>Професійні знання</i>	0,000	4,32	2,77
<i>Моральні якості</i>	0,049	4,52	4,1
Рефлексивність	0,371	4,65	4,49
Творчий підхід	0,637	4,23	4,13
Адаптивність	0,19	4,13	3,9
Вміння привернути увагу аудиторії	0,001	4,03	3,38
Неконфліктність	0,448	3,68	3,84
Лідерські якості	0,011	4,3	3,74
Винахідливість	0,025	4,32	3,9
Активність	0,237	3,83	3,54

Таким чином, ми порівняли результати двох вищезазначених груп за усіма 26 якостями, які присутні в нашій методиці (табл. 1).

Як бачимо, за більшістю факторів між журналістами та нежурналістами є статистична відмінність. Варто зазначити, що за всіма ключовими ПВЯ (після експертної оцінки вони були позначені як абсолютні ПВЯ, тобто ті, що першочергово необхідні журналісту), які в таблиці виділені курсивом, результати професійних журналістів та нежурналістів статистично відрізняються. Це говорить про достатню валідність цієї методики.

Тим не менш, за низкою шкал статистична відмінність була відсутня, тому що йдеться про ті ПВЯ, які необхідні також і професійним психологам: неконфліктність, творчий підхід, аналітичне мислення тощо. Також середні показники журналістів за усіма шкалами вищі, ніж у нежурналістів, окрім самоконтролю, неконфліктності та активності. Очевидно, що знижені показники перших двох якостей можуть бути спричинені стресовими умовами роботи, які швидше вичерпують їх психологічні ресурси журналістів (це також під-

тверджується відсутністю статистичної різниці в емоційній стійкості та самоконтролі). Щодо активності (фізичної рухливості) все пояснюється середнім віком досліджуваних у двох групах: серед журналістів – це 32,5 роки, а серед нежурналістів – 23 роки.

Отже, тепер ми можемо перейти до факторизації змінних методики дослідження ПВЯ журналістів. Для цього використаємо метод альфа факторизації разом з обертянням варімакс (табл. 2). Метод альфа факторизації, на відміну від популярного методу головних компонент, був розроблений спеціально для потреб психологічного дослідження (Общий психологический практикум, 2017).

Для того, щоб стверджувати, що показник дає вагомий вклад у фактор, його значення має становити не менше 0,35 (Серкін, 2007), що ми можемо спостерігати в таблиці, наведеній вище.

Отже, ми виокремили 3 фактори, про які вели мову ще на етапі теоретичної розробки методики (Бахвалова, 2019). Зокрема, це фактор емоційної стабільності

(самоконтроль, стресостійкість, емоційна стабільність тощо), фактор когнітивних якостей (аналітичне мислення, наявність професійних знань, об'єктивність тощо), а також фактор практико орієнтованих якостей (спостережливість, творчий підхід, рефлексивність тощо); фактори подані в тому самому порядку, в якому вони розташовані в таблиці. Маємо визнати, що, на перший погляд, назви деяких якостей можуть не відповідати загальному семантичному значенню фактору, проте після подальшого розгляду ці протиріччя відпадають. Наприклад, «винахідливість» (що увійшла до складу емоційної стабільності) в нашій методиці передбачала вміння швидко та ефективно вирішувати проблеми, тобто, іншими словами, здатність опанувати себе, заспокоїтися та раціонально діяти в незвичайних умовах.

Стандартизація методик призначених для використання в наукових, а не діагностичних цілях не є обов'язковою (Бурлачук, 2006), до того ж ця процедура необхідна лише, якщо кількість тверджень у різних шкалах – різна, а отримані оцінки треба привести до єдиного стандарту. Звернемо увагу на те, що за результатами факторного аналізу кількість пунктів у всіх факторах практично однакова (9, 9 та 8). Оскільки наша мета – створити методику саме для наукового дослідження професійної самооцінки, її стандартизація для нас не є пріоритетною; до того ж максимум бали за шкалами майже не відрізняються.

3. Результати та дискусії

У підсумку психометрична оцінка нашої методики підтвердила її статистичну придатність. Тим не менш, ми маємо звернути увагу на низку обмежень, з якими зіткнулося наше дослідження. По-перше, це порівняно невелика вибірка респондентів. У разі збільшення кількості досліджуваних розподіл результатів був би кращим, а підрахунки – точніші. По-друге, не усі пункти методики статистично відрізняються в журналістів та нежурналістів. Це наслідок того, що деякі ПВЯ збігаються з особистими якостями людини (вихованість, неконфліктність), інші – спільні для різних професій (самоконтроль, розвинута увага) тощо. Тим не менш ті якості, які були оцінені експертами найвище, все ж притаманні журналістам більшою мірою, ніж представникам інших професій або опантам. По-третє, ми ще раз наголошуємо на науковій, а не діагностичній спрямованості цієї методики: для тестування ПВЯ журналістів на місцях із метою покращення їх працездатності або створення психологічних профілів варто використати інші, стандартизовані психологічні тести.

Загалом маємо підкреслити, що виокремлені на етапі теоретичного аналізу групи ПВЯ були підтверджені статистично. Перш за все, ми розподілили ПВЯ за сферами психічного, з якими вони пов'язані: когнітивною, емоційною та поведінковою. Завдяки факторному аналізу всі пункти нашої методики були рівномірно розподілені між цими сферами. При цьому не всі якості увійшли до очікуваних груп: на етапі теоретичної розробки цей розподіл не був рівномірним. Тим не менш аналіз полегшується тим, що деякі якості знаходяться на межі двох груп: стресостійкість та самоконтроль, що мали б увійти до практичної сфери як навички, які можна розвинути, були включені до групи емоційних, оскільки відображають здатність досліджуваних до емоційної саморегуляції. До речі наслідком цього стала зміна назви всього фактора, що трансформувалася з «емоційного фактора» в «шкалу емоційної стабільності».

Таблиця 2

Матриця факторних навантажень (після обертання)

	Фактор		
	1	2	3
Емоційна стійкість	,789	,032	,221
Адаптивність	,702	,224	,198
Самоконтроль	,662	,093	,318
Стресостійкість	,610	,198	,217
Критичне мислення	,546	,345	,076
Винахідливість	,493	,209	,302
Комунікативна компетентність	,441	,387	,296
Лідерські якості	,429	,417	,291
Неконфліктність	,361	,244	,328
Вміння працювати з джерелами	,078	,695	,307
Ерудованість	,220	,633	,160
Аналітичне мислення	,094	,631	,025
Оперативність	,290	,624	,201
Філологічні здібності	-,003	,567	,395
Вміння привернути увагу аудиторії	,360	,565	,168
Професійні знання	,230	,524	,221
Об'єктивність	,462	,464	,144
Хороша пам'ять	,165	,440	,428
Розвинута увага	,160	,226	,771
Активність	,277	,026	,653
Наполегливість	,224	,323	,556
Рефлексивність	,378	,188	,535
Моральні якості	,312	,227	,514
Творчий підхід	,130	,184	,509
Вихованість	,441	,181	,487
Спостережливість	,322	,349	,428

Неочікуваним для нас було включення до шкали емоційної стабільності критичного мислення та винахідливості, адже ми передбачали, що це – когнітивні якості. Проте, якщо розглядати їх як наслідок стримування емоцій та опанування себе журналістом, то в цьому є сенс. Таким чином, фактор емоційної стабільності характеризує вміння журналіста оволодівати собою та своїми емоційними проявами, що є важливою частиною професійної діяльності.

Когнітивний фактор логічно інтегрує ПВЯ пов'язані зі сферою вищих психічних функцій: це і хороша пам'ять, і аналітичне мислення, і професійні знання. Очікувалося, що деякі з цих якостей (вміння привернути увагу аудиторії, філологічні здібності) ввійдуть до практичної сфери, проте вони досить органічно вписуються у шкалу когнітивних ПВЯ, бо передбачають наявність професійних знань для їх реалізації.

Першочергово поділ професійних якостей журналіста на три сфери закріплював за кожною з груп певну функцію/-ї. Для емоційно-комунікативної сфери це були функції спілкування та регуляції відносин, які після проведення факторного аналізу були доповнені функцією опанування себе (саморегуляцією), для когнітивної сфери – функція роботи з інформацією, задіяння ментальних ресурсів, для практичної сфери – виконання конкретних дій для реалізації професійних задач, поєднання когнітивного та емоційного в діяльності. Остання група зазнала найсуттєвіших змін: до неї неочікувано потрапили такі якості, як розвинута увага, спостережливість, вихованість, творчий підхід та моральні якості. Розглянемо ці ПВЯ детальніше.

Розвинута увага передбачає підтримку балансу між концентрацією та переключенням, а спостережливість – це, в певному сенсі, синонім уважності. Тобто ці ПВЯ підкреслюють необхідність підтримки уваги у процесі роботи. Вихованість та моральні якості – це ціннісні орієнтири, етичні принципи та установки, яким слідує журналіст у своїй діяльності. Фактично, саме вони є вектором, який направляє усю діяльність будь-якого професіонала. Можливо, саме тому ці керівні принципи потрапили саме до практико орієнтованої шкали, адже вони повсякчас мають бути присутні в діяльності, керувати нею. Насамкінець, творчий підхід допомагає зробити рутинну роботу

більш цікавою, а результат – оригінальним та креативним; саме тому, використання творчого підходу в роботі – ще одна ознака професіоналізму.

Підбиваючи підсумки стосовно семантичної наповненості факторів, можемо вкотре підкреслити логічність та обґрунтованість отриманих результатів. Незважаючи на те, що деякі ПВЯ опинилися в інших шкалах, ніж ми першочергово очікували, структура розподілу якостей за трьома сферами психічного зберіглася та підтвердилася на практиці.

Висновки

Незважаючи на визначний вплив, який журналісти справляють на громадську думку, вивчення психологічних особливостей представників цієї професії все ще здійснене неповною мірою. Переважають дослідження інших психологічних феноменів, що присутні в діяльності журналіста; при цьому проблема ПВЯ згадується в них лише поверхнево. Отже, цей напрям лишається перспективним для вивчення, а вузькоспеціалізованих методик, створених для дослідження індивідуально-психологічних властивостей журналістів, нині вкрай мало.

Саме тому ми сконцентрували увагу на створенні спеціальної методики дослідження ПВЯ журналістів, яка дасть змогу дослідникам вивчити прояви особистісного аспекту професійної самооцінки журналістів різних спеціалізацій. Створюючи цю методику, ми намагалися виділити найбільш важливі ПВЯ журналістів, актуальні для найширшого контексту. Отримана методика пройшла як оцінку експертів, так і процедуру психометричної оцінки. Зокрема, було встановлено, що вона має високу внутрішню узгодженість та ретестову надійність. Також методика є валідною: результати за ключовими пунктами (абсолютними ПВЯ) статистично відрізняються в журналістів та нежурналістів.

Подальші перспективи пов'язані з розширенням області дослідження, оскільки ми торкнулися лише одного з чотирьох аспектів професійної самооцінки журналіста. Цей феномен є складним і багатограним, тому ПВЯ – це лише одна із його складових частин. Також ми усвідомлюємо можливі обмеження нашої методики, тому рекомендуємо використовувати її разом з іншими психодіагностичними інструментами лише для задач наукового дослідження.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Альсадун М. А. Соціально-інформаційна компетентність журналіста. *Наукові записки кафедри педагогіки*. 2019. № 1(44). С. 9–18.
2. Ананьєв А. М. Оцінка професійно важливих якостей молодих журналістів. *Наука і освіта*. 2005. № 5-6. С. 4–6.
3. Бахвалова А. В. Експертна оцінка професійно важливих якостей журналістів. *Психологічний часопис : збірник наукових праць*. 2019. № 4. Вип. 5. С. 7–19.
4. Бурлачук Л. Ф. Психодіагностика : Учебник для вузов. Санкт-Петербург : Питер, 2006. 351 с.
5. Винник-Остапишин В. Професійна мораль і моральність сучасного журналіста. *Вісник Прикарпатського університету. Філософські і психологічні науки*. 2016. № 20. С. 108–114.
6. Гандзілевська Г., Штурхецький С. Психологічний імунітет журналістів у контексті сценарних установок. *Психологічні координати розвитку особистості: реалії та перспективи*. Полтава : Шевченко Р.В., 2019. С. 43–45.
7. Закирзянова Л. А. Психометрическая оценка методики, направленной на изучение профессионализма журналиста. *Вестник Татарского государственного гуманитарно-педагогического университета*. 2013. № 3 (33). С. 313–316.
8. Общий психологический практикум : учебник для ВУЗов. Стандарт третьего поколения / Под. ред. С. А. Капустина. Санкт-Петербург : Питер, 2017. 480 с.
9. Панасенко Н. М. Професія – журналіст: професійно-важливі якості та психологічні особливості. *Актуальні проблеми психології*. 2019. Том V. Випуск 19. С. 177–186.
10. Псядло Э. М., Мартыненко В. В. Метод расчета профессионально важных качеств операторов транспортных средств. *Актуальні проблеми транспортної медицини*. 2017. № 3 (49). С. 41–46.
11. Реан А. А. Психология личности. Социализация, поведение, общение. Санкт-Петербург : Прайм–Еврознак, 2014. 416 с.
12. Романенко Н. М. Психолого-педагогические условия формирования профессиональной ответственности у журналиста-международника в нераспространении «фейковых новостей». *Интеграция образования*. 2019. № 2 (95). С. 247–264.
13. Серкин В. П. Специализированные семантические дифференциалы для оценки работы, профессии и профессионала. Алгоритм разработки и бланки специализированных семантических дифференциалов для оценки работы, профессии и профессионала. *Психологическая диагностика*. 2007. № 5. С. 11–29.
14. Хромченкова Н. М. Організація рефлексійної діяльності майбутніх журналістів як одна із педагогічних умов формування професійної відповідальності. *Молодий вчений*. 2020. № 1 (77). С. 93–93.
15. Monteiro, S., Marques-Pinto, A., & Roberto, M.S. (2015). Job demands, coping, and impacts of occupational stress among journalists: a systematic review. *European Journal of Work and Organizational Psychology*, 25(5), 751–772.
16. Seely, N. (2019). Journalists and mental health: The psychological toll of covering everyday trauma. *Newspaper Research Journal*, 40(2), 239–259.
17. Wang, L., Kang, C., Yin, Z., Su, F. (2019). Psychological endurance, anxiety, and coping style among journalists engaged in emergency events: Evidence from China. *Iranian Journal of Public Health*, 48 (1), 95–102.

REFERENCES:

1. Alsadoon M. A. (2019). Sotsialno-informatsiina kompetentnist zhurnalista [Social-informational competency of journalists]. *Naukovi zapysky kafedry pedahohiky – Scientific notes of the department of pedagogy*, 1(44), 9–18 [in Ukrainian].
2. Ananiev A. M. (2005). Otsinka profesiino vazhlyvykh yakostei molodykh zhurnalistiv [Assessment of professionally important qualities of young journalists. Science and education.]. *Nauka i osvita – Science and education*, 5-6, 4–6 [in Ukrainian].
3. Bakhvalova A. V. (2019). Ekspertna otsinka profesiino vazhlyvykh yakostei zhurnalistiv [Expert assessment of journalists' professionally important qualities]. *Psykhologichnyi chasopys : zbirnyk naukovykh prats – Psychological Journal: a collection of scientific papers*, 4, № 5, 7–19 [in Ukrainian].
4. Burlachuk L. F. (2006). *Psikhodiagnostika: Uchebnik dlia vuzov [Psychodiagnostics: Textbook for universities]*. Saint Petersburg : Piter [in Russian].
5. Handzilevska H. & Shturkhet'skyi S. (2019). Psykhologichnyi imunitet zhurnalistiv u konteksti stsenarnykh ustanovok [Psychological immunity of journalists in the context of scenarios setting]. *Psykhologichni koordynaty rozvytku osobystosti: realii ta perspektyvy – Psychological coordinates of personality development: realities and prospects*, Poltava: Shevchenko R.V., 43–45 [in Ukrainian].
6. Vynnyk-Ostapishyn V. (2016). Profesiina moral i moralnist suchasnoho zhurnalista [Professional morality and morality of the modern journalist]. *Visnyk Prykarpatskoho universytetu. Filosofski i psykhologichni nauky – Bulletin of the Precarpathian University. Philosophical and psychological sciences*. 20, 108–114 [in Ukrainian].
7. Zakirzyanova L. A. (2013). Psikhometricheskaia otsenka metodiki, napravlennoi na izuchenie professionalizma zhurnalista [Psychometric evaluation of the method used to study the professional competence of a journalist]. *Vestnik TGGPU – Bulletin of TGGPU*. 3 (33). 313–316.
8. Obshhij psihologicheskij praktikum: Uchebnik dlja VUZov. Standart tret'ego pokolenija [General psychological workshop: Textbook for universities. Third Generation Standard] (2017). Under. ed. Kapustin S.A. Saint Petersburg : Piter [in Russian].

9. Panasenko N. M. Profesiia – zhurnalist: profesiino-vazhlyvi yakosti ta psykholohichni osoblyvosti [Profession – journalist: professionally important qualities and psychological features]. *Aktualni problemy psykholohii – Current problems of psychology*. 2019, Vol. 5, 19. 177–186 [in Ukrainian].
10. Psyadlo E. M., Martynenko V. V. (2017). Metod rascheta professionalno vazhnykh kachestv operatorov transportnykh sredstv [Method of calculation of professionally important quality of vehicle operators]. *Aktualni problemi transportnoi meditsini – Current problems of transport medicine*, № 3 (49), 41–46. [in Russian].
11. Rean A. A. (2014). *Psikhologiya lichnosti. Sotsializatsiia, povedenie, obshchenie* [Psychology of personality. Socialization, behavior, communication]. Saint Petersburg : Praim–Evroznaк [in Russian].
12. Romanenko N. M. (2019). Psikhologo-pedagogicheskie usloviia formirovaniia professionalnoi otvetstvennosti u zhurnalista-mezhdunarodnika v nerasprostraneniі «feikovykh novosteі». *Integratsiia obrazovaniia*. 2 (95), 247–264 [in Russian].
13. Serkin V. P. (2007). Spetsializirovannye semanticheskie differentsialy dlia otsenki raboty, professii i professionala. Algoritm razrabotki i blanki spetsializirovannykh semanticheskikh differentsialov dlia otsenki raboty, professii i professionala [Specialized semantic differentials for work, profession and professional evaluation. Algorithm of development and forms of specialized semantic differentials for evaluation of work, profession and professional]. *Psikhologicheskaiа diagnostika – Psychological diagnosis*. № 5, 11–29 [in Russian].
14. Khromchenkova N. M. (2020). Orhanizatsiia refleksiinoi diialnosti maibutnykh zhurnalistiv yak odna iz pedahohichnykh umov formuvannia profesiinoi vidpovidalnosti [Organization of reflective activity of future journalists as one of the pedagogical conditions for the formation of professional responsibility]. *Molodyi vchenyi – Young Scientist*. № 1 (77), 93–93 [in Ukrainian].
15. Monteiro, S., Marques-Pinto, A., & Roberto, M.S. (2015). Job demands, coping, and impacts of occupational stress among journalists: a systematic review. *European Journal of Work and Organizational Psychology*, 25(5), 751–772.
16. Seely, N. (2019). Journalists and mental health: The psychological toll of covering everyday trauma. *Newspaper Research Journal*, 40(2), 239–259.
17. Wang, L., Kang, C., Yin, Z., Su, F. (2019). Psychological endurance, anxiety, and coping style among journalists engaged in emergency events: Evidence from China. *Iranian Journal of Public Health*, 48 (1), 95–102.

Стаття надійшла до редакції 17.06.2020.

The article was received 17 June 2020.

УДК 159.922.2/3:140.8

DOI <https://doi.org/10.32999/ksu2312-3206/2020-3-2>

ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ОСНОВНИХ КОМПОНЕНТІВ СВІТОГЛЯДУ ІЗ ПСИХОЛОГІЧНИМ БЛАГОПОЛУЧЧЯМ

Грузинова Ксенія Михайлівна,
магістр психології,

аспірантка кафедри загальної психології факультету психології
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

kseniyagruzinova@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-7800-1375>

Мета. У статті розглядаються результати дослідження, присвяченого вивченню взаємозв'язку світогляду особистості із психологічним благополуччям. Метою роботи є виявлення особливостей взаємозалежності основних компонентів світогляду і компонентів психологічного благополуччя особистості.

Методи. Дослідження було проведено шляхом письмового групового тестування респондентів. У процесі проведення опитування використовувався такий тестовий інструментарій: Самоактуалізаційний тест (САТ); Шкала психологічного благополуччя К. Ріфф; отримані в результаті тестування результати дослідження було проаналізовано за допомогою методів статистичної обробки.

Результати. Проведене дослідження дало змогу встановити, що формування компонентів психологічного благополуччя зумовлене компонентами світогляду особистості. Було визначено залежність рівня психологічного благополуччя і різних його компонент від уявлень про природу людини, цінностей і самосприйняття особистості.

Наявність у структурі світогляду особистості позитивної концепції людини було визначено сприятливим чинником психологічного благополуччя, а також актуалізації таких його компонентів, як самоприйняття, формування компетенції управління оточенням, тенденції до особистісного росту і встановлення позитивних довірчих відносин з оточуючими. Виявлення самосприйняття і розуміння власної особистості позитивно взаємопов'язане з особистісною автономією, самоприйняттям як важливою передумовою високого рівня психологічного благополуччя, особистісним ростом. Зазначається наявність позитивних взаємозв'язків цінностей особистості з компонентами психологічного благополуччя (автономією, особистісним ростом, самоприйняттям) і загальним рівнем психологічного благополуччя.